

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ในตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
An Extension of Safety Vegetable Production of Farmers in Lum Lam Chi sub-district
Bankhwao District Chaiyaphum Province

ปิยวัช ชัยศรี (Piyawat Chaisri)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibthong)² เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตผักของเกษตรกร (3) ปัญหาของเกษตรกร (4) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนปลูกผักกับสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านเขว้า จำนวน 543 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์ยามานัน ได้ความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้กลุ่มตัวอย่าง 184 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 52.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.58 คน ประสบการณ์ในการปลูกผัก เฉลี่ย 16.35 ปี มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง เฉลี่ย 2.12 ไร่ รายได้เฉลี่ย 67,365.76 บาทต่อไร่ ต้นทุนในการผลิตผักเฉลี่ย 7,500.88 บาทต่อไร่ เหตุผลในการเลือกชนิดผักมาปลูกคือ ความต้องการของตลาดสูง (2) เกษตรกรทั้งหมดมีการผลิตที่สอดคล้องตามมาตรฐานการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี เกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่องการบันทึกข้อมูลและตามสอบ (3) เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด คือ ด้านดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปัจจัยการเพิ่มผลผลิต เงินทุน การตลาด (4) เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด จากวิธีทัศน์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ระดับมากจากคู่มือ และวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุดในการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นแนวทางการส่งเสริม ต้องมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้ความรู้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี และส่งเสริมด้านการผลิต การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการส่งเสริมการตลาด

คำสำคัญ การผลิตผักปลอดภัย การส่งเสริม จังหวัดชัยภูมิ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช piyawat66912@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic social and economic conditions of farmers (2) vegetable production conditions of farmers (3) problems of farmers (4) needs and extension guidelines in vegetable production of farmers. The population in this study was 543 farmers who had registered as vegetable production farmers with agricultural office, Bangkhwaio district. The sample size of 184 people was determined by using Taro Yamane formular with the over value of 0.06 by simple random sampling method. Statistics used in this research were such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research showed that (1) 52.2% of farmers were female with the average age of 57.51 years and completed primary school education. The average members in the household was 3.61 people, the average labors in the household was 2.58 people, and the average experience in vegetable production was 16.35 years. The average land owned area was 2.12 Rai. The average income was 67,365.76 Baht/Rai and the average vegetable production cost was 7,500.88 Baht/Rai. The reason in choosing the type of vegetable to grow was high market demand. (2) All of the farmers produced products that consistent with good agricultural practice standard in almost all of the aspects except for data recording and checking. (3) Farmers faced with the problems at the highest level in soil and water, seedlings, pest control, factors to increase productivity, funding, and marketing. (4) Farmers need extension channels at the highest level from videos and government officers, at the high level from manuals, and extension method at the highest level in real practice. Hence, extension guidelines needed cooperation between agencies and related parties, supported knowledge to farmers on good agricultural practice standard, promoted production, factors of production, accessed to funding resource, and marketing promotion.

Keywords: Safety vegetable production, Extension, Chaiyaphum Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

พืชผักเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ให้ผลตอบแทนที่สูง มีความต้องการในประเทศและส่งออกต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกพืชผัก ในปีการผลิต 2560/61 จำนวน 1,827,283.06 ไร่ พืชผักที่มีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ อันดับที่หนึ่ง ข้าวโพดหวาน จำนวน 202,942 ไร่ อันดับที่สอง ข้าวโพดฝักอ่อน จำนวน 144,111 ไร่ อันดับที่สาม พริกชี้หนูเม็ดใหญ่ จำนวน 128,958 ไร่ อันดับที่สี่ พริกชี้หนูเม็ดเล็ก จำนวน 93,773 ไร่ และอันดับที่ห้า แตงโมเนื้อ จำนวน 85,875 ไร่ ส่วนพืชที่มีการกระจายตัวปลูกมากที่สุดคือ ถั่วฝักยาว, ผักบุ้ง, พริกชี้หนูเม็ดเล็ก, คื่นช่าย และข้าวโพดหวาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ซึ่งปัจจุบันตลาดและผู้บริโภคมีความต้องการพืชผักปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น ด้วยเพราะกระแสในเรื่องรักสุขภาพ และใส่ใจสิ่งแวดล้อม เกษตรกรจึงจำเป็นต้องผลิตพืชผักให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค การผลิตพืชผักปลอดภัยจะช่วยลดต้นทุน ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรทำให้เชื่อมั่นได้ว่าผลผลิตมีสารพิษตกค้างไม่เกินค่ามาตรฐาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ปลูกพืชผัก จำนวน 18,965.10 ไร่ และอำเภอบ้านเขว้าเป็นอำเภอที่มีการปลูกพืชผักที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ โดยในปีการผลิต 2561/62 อำเภอบ้านเขว้ามีพื้นที่ปลูกพืชผัก จำนวน 2,729.35 ไร่ แบ่งเป็น 6 ตำบล คือ ตำบลบ้านเขว้า จำนวน 88.43 ไร่ ตำบลตลาดแร้ง จำนวน 219.55 ไร่ ตำบลชีบน จำนวน 469.53 ไร่ ตำบลโนนแดง จำนวน 0.54 ไร่ ตำบลภูแล่นคาไม่มีการปลูกพืชผัก และตำบลลุ่มลำชี จำนวน 1,951.3 ไร่ ซึ่งตำบลลุ่มลำชีเป็นตำบลที่มีการปลูกพืชผักมากที่สุดในอำเภอบ้านเขว้า คิดเป็นร้อยละ 71.49 ของพื้นที่ปลูกพืชผักทั้งอำเภอ ปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการอาหารที่ปลอดภัย และมีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อสุขภาพของผู้บริโภค แต่การผลิตพืชผักของเกษตรกรในตำบลลุ่มลำชี ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการดินและน้ำ ผลผลิตไม่มีตลาดรองรับอย่างเพียงพอ ขาดทักษะความรู้ในการผลิตพืชผักปลอดภัย ทำให้พืชผักไม่มีคุณภาพ และได้รับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อรายได้หลักของเกษตรกร จากสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ปัญหาในการผลิตพืชผัก ตลอดจนความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตพืชผักปลอดภัยในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหา ในการผลิตผักของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

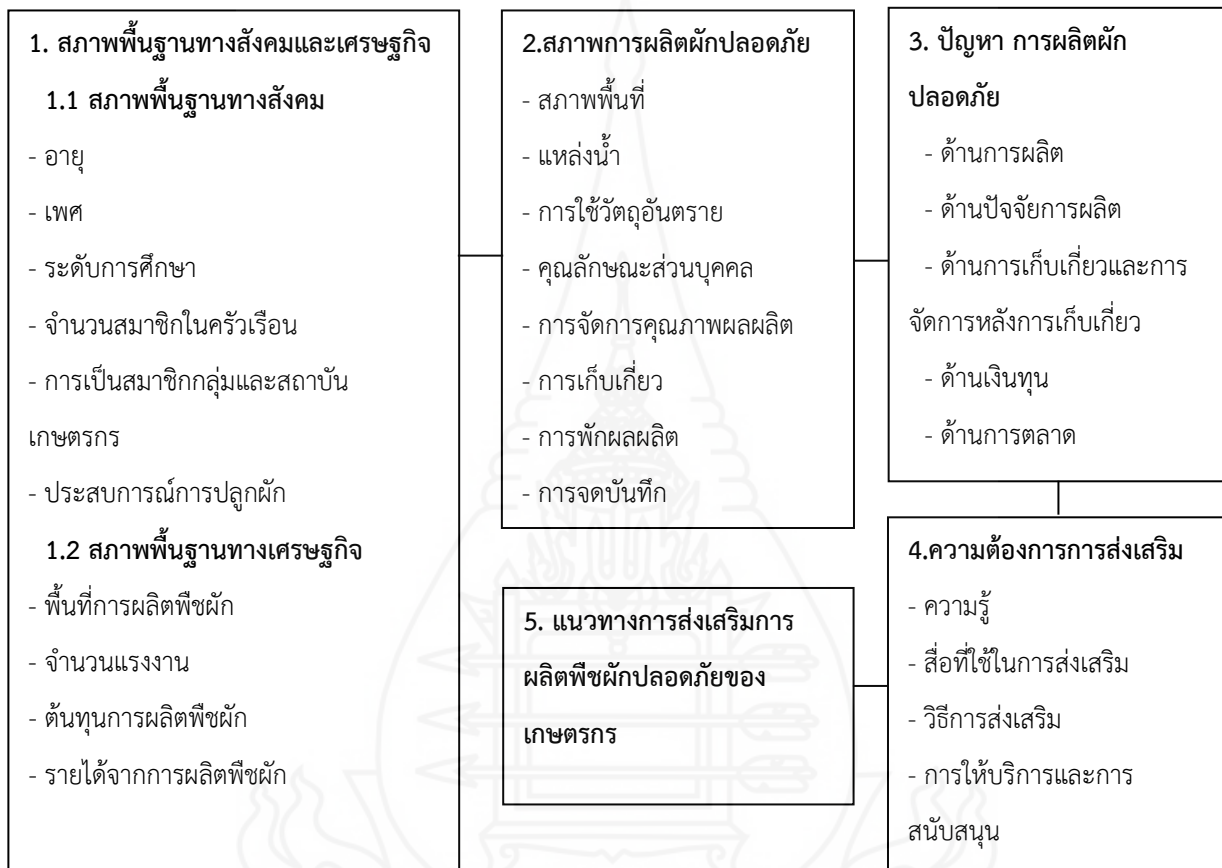

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ในตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ” ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2561/62 คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.06 จากเกษตรกรทั้งหมด 543 ราย ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 184 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามทั้งแบบปลายเปิดและคำถามแบบปลายปิด แบ่งออก 5 ตอน ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผัก สภาพการผลิตผักของเกษตรกร สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตผักของเกษตรกร ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร แนวทางการส่งเสริมการเกษตร ทดสอบเครื่องมือโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่า 0.851 ซึ่งสูงพอจึงนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อันดับโดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้ 1.00-1.80 = ระดับน้อยที่สุด 1.81-2.60 = ระดับน้อย 2.61-3.40 ระดับปานกลาง 3.41-4.20 = ระดับมาก และ 4.21-5.00 = ระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 52.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.58 คน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพผลิตผัก เฉลี่ย 16.35 ปี เกษตรกรร้อยละ 82.0 เคยเข้ารับการอบรมการผลิตผัก โดยเข้ารับการอบรมการผลิตผักโดย เฉลี่ย จำนวน 0.51 ครั้ง เหตุผลที่เกษตรกรเลือกประกอบอาชีพผลิตผักคือมีความต้องการของตลาดสูง

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่เป็นของตนเองทั้งหมด พื้นที่ผลิตเฉลี่ย จำนวน 2.12 ไร่ แหล่งเงินทุนเป็นของตนเองทั้งหมด โดยจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น ต้นทุนการผลิตผัก เฉลี่ย 7,500.88 บาทต่อไร่

2. การผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

เกษตรกรทุกคน คือ ร้อยละ 100.0 สามารถปฏิบัติได้ในประเด็นเรื่อง การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ก่อนการเก็บเกี่ยวในหัวข้อ แผนควบคุมการผลิต ปัจจัยการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ การเกษตร การจัดการในขั้นตอนการผลิต การกำจัดของเสีย และสิ่งของที่ไม่ใช้ หรือ ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต เกษตรกรร้อยละ 70.7 สามารถปฏิบัติได้ในประเด็นการบันทึกข้อมูลในหัวข้อการใช้สารเคมี การใช้น้ำ การใช้ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน ข้อมูลผู้รับซื้อ และปริมาณที่จำหน่ายผลิตผล เก็บรักษาบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ปี เกษตรกรร้อยละ 60.67 สามารถปฏิบัติได้ในประเด็นเรื่องน้ำในหัวข้อ ใช้น้ำในการปลูกพืชที่มาจากแหล่งน้ำที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิตที่ใช้ล้างผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวสะอาด มีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า มีการจัดการการใช้น้ำที่ดี เช่น วิธีการให้น้ำที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตผัก

3.1 ปัญหาในการผลิตผักของเกษตรกร

ปัญหาด้านดินและน้ำ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องดินและน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องดินและน้ำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินมีความเป็นกรดเป็นด่าง และขาดแคลนน้ำเพื่อการปลูกผัก

ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง และอัตราการงอกของเมล็ดพันธุ์

ปัญหาด้านแรงงาน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านแรงงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านแรงงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอ และมีปัญหาด้านแรงงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ปัญหาด้านโรค แมลง ศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านโรค แมลง ศัตรูพืช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านโรค แมลง ศัตรูพืชผัก อยู่ในระดับมาก คือ มีแมลงศัตรูพืชระบาด มีโรคระบาด และมีวัชพืชมก

ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับมากที่สุด คือ สารเคมีราคาแพง และในระดับมาก ขาดทักษะการจัดการศัตรูพืช ผสมผสาน ขาดแคลนอุปกรณ์พ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช การผลิตสารชีวภัณฑ์มีความยุ่งยาก

ปัญหาด้านปัจจัยการเพิ่มผลผลิต พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านปัจจัยการเพิ่มผลผลิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านปัจจัยการเพิ่มผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปุ๋ยอินทรีย์ผลิตได้ไม่เพียงพอ และปุ๋ยเคมีราคาแพง

ปัญหาด้านเงินทุน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านเงินทุนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านเงินทุนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุนเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต และขาดแคลนเงินทุนเพื่อจ้างแรงงาน

ปัญหาด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ขายผลผลิตไม่ได้ราคาต่ำ ราคาผลผลิตไม่คงที่ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ขาดความหลากหลายในช่องทางการจำหน่าย ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งผลิต

ปัญหาด้านการขนส่ง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการขนส่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการขนส่ง อยู่ในระดับปานกลาง คือ เส้นทางขนส่งผลผลิตไม่สะดวก ภาชนะที่ใส่ผลผลิตเพื่อขนส่งไม่ได้มาตรฐาน และปัญหาระดับมาก คือ ระยะทางจากแหล่งผลิตสู่แหล่งจำหน่ายไกล

3.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตผักของเกษตรกร จากการสัมภาษณ์เกษตรกรควรมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยหมัก ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร และควรมีแหล่งรับซื้อผลผลิตในพื้นที่

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

4.1 ความรู้ที่เกษตรกรเคยได้รับ เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตผักปลอดภัยในระดับมาก ในประเด็นการป้องกันกำจัดโรคพืช การจัดการดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ผัก และการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ระดับปานกลาง ในประเด็นการป้องกันกำจัดวัชพืช มาตรฐานในการผลิตผัก ความรู้ในการผลิตผัก และการผลิตปุ๋ยใช้เอง และระดับน้อย ในประเด็นวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ช่องทางการจำหน่าย การขนส่ง และการตลาด

4.2 ระดับความรู้ที่ต้องการ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นการจัดการดินและน้ำ มาตรฐานในการผลิตผัก การป้องกันกำจัดโรคพืช การป้องกันกำจัดวัชพืช วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เมล็ดพันธุ์ผัก การผลิตปุ๋ยใช้เอง ความรู้ในการผลิตผัก การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การตลาด ช่องทางการจำหน่าย และการขนส่ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

4.3 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม เกษตรกรต้องการความรู้ผ่านช่องทางในการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกร ระดับมากที่สุดจากเอกชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และวิทยุทัศน์ ระดับมากจากอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และคู่มือ ระดับน้อยจากวิทยุ และแผ่นพับ และระดับน้อยที่สุดจากโปสเตอร์

4.4 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม เกษตรกรต้องการระดับมากที่สุดโดยการฝึกปฏิบัติ ระดับมากโดยการ สาธิต ปฏิบัติ ระดับปานกลางโดยการทัศนศึกษา และระดับน้อยโดยการบรรยาย

4.5 ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุน เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริม ด้านการให้บริการและการสนับสนุนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งจำหน่าย ปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก การจัดหาแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิตและการตลาด การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ เพิ่มเติม การให้บริการเอกสารคำแนะนำ

5. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร สภาพการผลิตผัก ปัญหาในการผลิตผักปลอดภัยและความต้องการการ ส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการผลิตผัก ปลอดภัย โดยต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผัก ผ่านช่องทางสื่อ ต่างๆ เช่น คู่มือ วิทยุทัศน์ และ วิธีการส่งเสริมด้วยการฝึกปฏิบัติ ในด้านต่างๆ แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ในตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ” มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.45) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรส่วนมาก

เป็นเพศหญิง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการผลิตผักปลอดภัยต้องอาศัยความเอาใจใส่และการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนเกษตรกรเพศชายมักใช้แรงงานในการทำนา หรือทำไร่ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 57.51 ปี สอดคล้องกับ อาริรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.37) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดสารพิษของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.11 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมากเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ แต่ยังสามารถทำการเกษตรได้ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.45) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้นควรมีการคำนึงถึงวิธีการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนเนื้อหาและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 คน สอดคล้องกับ กวิตา ศรีธรรม (2556, น. 95) ศึกษาสภาพการผลิตและความต้องการส่งเสริมการผลิตผักชีฝรั่งของเกษตรกรในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.77 คน เกษตรกรมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.58 คน สอดคล้องกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.45) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.20 คน เนื่องมาจากสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรที่อยู่ในวัยแรงงาน มีการย้ายถิ่นไปทำงานที่ต่างจังหวัด เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตผักปลอดภัยเฉลี่ย 16.35 ปี แตกต่างกับ นารณฤดี พันธุ์ทอง (2557, น.57) ได้ศึกษาการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กของเกษตรกรในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 4.16 ปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการผลิตผักเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้หลักในครัวเรือนมาเป็นระยะเวลานาน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัย สอดคล้องกับกวิตา ศรีธรรม (2556, น. 95) ศึกษาสภาพการผลิตและความต้องการส่งเสริมการผลิตผักชีฝรั่งของเกษตรกรในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่าเกษตรกรไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับ มาตรฐานการผลิตการเกษตรที่เหมาะสมที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรต่างคนต่างผลิตผัก ไม่มีการรวมกลุ่ม หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงอาจจะยังไม่ได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตผักในที่ดินของตนเอง เฉลี่ย 2.12 ไร่ สอดคล้องกับสุธีรา สถาปัตย์ (2555, น.71) ได้ศึกษาการยอมรับการใช้สารชีวภาพเพื่อลดและทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตพืชปลอดภัยของเกษตรกรจังหวัดแพร่ พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 4.77 ไร่ ผักเป็นพืชอายุสั้นสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีจึงใช้พื้นที่ไม่มาก รายได้รวมในการผลิตผักของเกษตรกรเฉลี่ย 67,365.76 บาทต่อปี สอดคล้องกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.45) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่ารายได้รวมในการปลูกผักปลอดภัย เฉลี่ย 77,130.34 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตผักเพื่อจำหน่ายจึงมีรายได้ต่อพื้นที่สูง เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง ซึ่งแตกต่างกับนาวันทร์ ดวงแก้ว (2558, น.41)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ได้ศึกษาการผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย พบว่าเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าสหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้า ธ.ก.ส เกษตรกรผลิตผักเพื่อจำหน่ายมาเป็นเวลานานจึงทำให้มีทุนเป็นของตนเอง ผัก เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น และพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ สอดคล้องกับโกสินทร์ แสงสงค์ (2558, น.62) ได้ศึกษาการตัดสินใจผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรจำหน่ายพืชผักปลอดภัยจากสารพิษผ่านพ่อค้าคนกลาง เพราะความสะดวกในการจำหน่ายมีมากกว่าการขนส่งไปขายที่ตลาดกลางด้วยตนเอง ต้นทุนการผลิตผักของเกษตรกรเฉลี่ย 7,500.88 บาทต่อไร่ สอดคล้องกับโกสินทร์ แสงสงค์ (2558, น. 47) ได้ศึกษาการตัดสินใจผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรต้นทุนการผลิตพืชผัก เฉลี่ย 7,247.17 บาทต่อไร่ ขึ้นตอนต่าง ๆ ในการผลิตผักต้องใช้เงินทุนในทุกขั้นตอน

2. การผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

การปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 85.58 มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในระดับมากที่สุด และยังมีประเด็นที่เกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามคือการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ทั้งการบันทึกข้อมูลในขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต เช่น การใช้สารเคมี การใช้น้ำ การใช้ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน ข้อมูลผู้รับซื้อ และปริมาณที่จำหน่ายผลผลิต และเก็บรักษาทันทีข้อมูลการปฏิบัติงานและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.54) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติตามเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติภายในแปลงยังไม่ครบถ้วน และสอดคล้องกับนาวันรินทร์ ดวงแก้ว (2558, น.58) ได้ศึกษาการผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าด้านแหล่งน้ำ เกษตรกร ร้อยละ 98.90 ปฏิบัติในการให้น้ำที่เพียงพอและเหมาะสมกับพืชผักที่ปลูก ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรร้อยละ 96.70 ปลูกผักในพื้นที่ไม่มีวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่ทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 97.20 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรหรือสารเคมีโดยสวมเสื้อ และอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.30 มีการจัดการของเสียและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสม ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.20 ไม่วางผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว สัมผัสกับพื้นดินโดยตรง ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 97.80 ใช้วัสดุรองพื้นเพื่อป้องกันการปนเปื้อนบริเวณที่พักผลผลิต ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 99.40 ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้วัตถุอันตรายและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.60 มีการปฏิบัติในการมีเอกสารหรือบันทึกสำหรับการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ครบถ้วน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงยังเป็นเรื่องที่ยาก เกษตรกรยังไม่เข้าใจ และยังไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกข้อมูล

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

โดยภาพรวมแล้วประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดคือ ดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการเพิ่มผลผลิตเงินทุน การตลาด ปัญหาระดับมาก คือ แรงงาน โรค แมลง ศัตรูพืช การใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และปัญหาระดับปานกลาง คือ การขนส่ง สอดคล้องกับสุธีรา สถาปัตย์ (2555, น.111) ได้ศึกษาการยอมรับการใช้สารชีวภาพเพื่อลดและ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตพืชปลอดภัยของเกษตรกรจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารชีวภาพเพื่อลดและทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตพืชปลอดภัย ระดับมาก ในประเด็นการใช้สารชีวภาพในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงมีความยุ่งยากในการใช้ การใช้สารชีวภาพในการกำจัดโรคแมลงต้องพ่นบ่อยครั้ง การใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ จำเป็นต้องใช้จำนวนมากถึงจะเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งแตกต่างจากอารีรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.56) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดสารพิษของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหาการใช้ เทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในระดับน้อย ได้แก่ จดบันทึกการใช้ สารเคมีโดยเว้นระยะปลอดภัย ไม่ตกค้าง การปรับปรุงดิน การเตรียมดิน การปลูกและการดูแลรักษา การควบคุมวัชพืชในแปลงผัก ตัดแต่ง และบรรจุภัณฑ์ การป้องกันการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน การตรวจสารพิษตกค้าง การเตรียมพันธุ์ผัก และการเลือกพื้นที่ปลูก อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยและการสนับสนุนจากหน่วยงานและนักส่งเสริมการเกษตร ซึ่งก็ตรงกับข้อเสนอแนะของเกษตรกร คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยหมักให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร และควรมีแหล่งรับซื้อผลผลิตในพื้นที่

4. ความต้องการการส่งเสริมการส่งเสริมการเกษตร

เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตผักปลอดภัยในระดับมาก ในประเด็นการป้องกันกำจัดโรคพืช การจัดการดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ผัก และการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ระดับปานกลาง ในประเด็นการป้องกันกำจัดวัชพืช มาตรฐานในการผลิตผัก ความรู้ในการผลิตผัก และการผลิตปุ๋ยใช้เอง และระดับน้อย ในประเด็นวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ช่องทางการจำหน่าย การขนส่ง และการตลาด เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นการจัดการดินและน้ำ มาตรฐานในการผลิตผัก การป้องกันกำจัดโรคพืช การป้องกันกำจัดวัชพืช วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เมล็ดพันธุ์ผัก การผลิตปุ๋ยใช้เอง ความรู้ในการผลิตผัก การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การตลาด ช่องทางการจำหน่าย และการขนส่ง

เกษตรกรต้องการความรู้ผ่านช่องทางในการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ระดับมากที่สุดจากเอกชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และวิสาหกิจ ระดับมากจากอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และคู่มือ ซึ่งสอดคล้องกับ จำเริญ หมื่นวัน (2556, น.83) ได้ศึกษาการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องการความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูผ่านสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์แบบคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และสอดคล้องกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.72) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการป้องกันและกำจัดโรคพืชการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การจัดการปุ๋ยและการใช้ปุ๋ยสั่งตัด เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ในระดับมากจากราชการ ผ่านทางแผ่นพับและคู่มือ

เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม โดยฝึกปฏิบัติ และการสาธิต สอดคล้องกับ จำเริญ หมื่นวัน (2556, น.83) ได้ศึกษาการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษแบบการสาธิต สอดคล้องกับนาวันรินทร์ ดวงแก้ว (2558, น.65) ได้ศึกษาการผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มมีความต้องการระดับมากในวิธีการสาธิต ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมโดยใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ในการเยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ จัดอบรมให้ความรู้ นำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ คู่มือไปให้เกษตรกรศึกษาเพิ่มเติม รวมถึงแนะนำช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อินเทอร์เน็ต และใช้วิธีการส่งเสริมด้วยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย เพื่อให้เกษตรกรได้มีการทดลองทำ สาธิตให้มองเห็นภาพขณะบรรยายทำให้เกษตรกรเข้าใจได้มากขึ้น

ด้านการให้บริการและการสนับสนุนที่เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก การจัดหาแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิตและการตลาด การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม การให้บริการเอกสารคำแนะนำ สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.72) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าความต้องการด้านการให้บริการและการสนับสนุนในระดับมากที่สุดในเรื่องการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก และการประกันราคาผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาด้านความรู้ ราคาผลผลิตต่ำ ป่วยอินทรีย์/สารชีวภาพราคาแพง จึงมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือให้การสนับสนุนในการจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก รวมถึงการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม

5. แนวทางการส่งเสริมการเกษตร

ด้านความรู้ ให้ความรู้ในเรื่องการปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เน้นเรื่องบันทึกข้อมูลและการตามสอบ การผลิตผักที่มีคุณภาพและปลอดภัย การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ อบรมให้ความรู้เพิ่มเติม พร้อมเอกสารคำแนะนำ เช่น คู่มือ และใช้วิธีการส่งเสริมด้วยการบรรยายให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ รวมถึงการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิดีทัศน์ ที่มีข้อมูล ความรู้ด้าน GAP หรือการผลิตผักปลอดภัย ที่เกษตรกรสามารถดูตัวอย่างและนำไปปฏิบัติได้

ด้านการผลิต เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านการวางแผนการผลิต การบริหารจัดการน้ำ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุนในการผลิต โดยการบรรยาย และฝึกปฏิบัติ

ด้านการสนับสนุน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ปุ๋ยอินทรีย์ รวมทั้งสนับสนุนเกษตรกรในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดเงินทุนและเพิ่มทุนจากภายใน และมีการบริหารจัดการการผลิตที่มีศักยภาพต่อไป

ด้านการตลาด ควรส่งเสริมการเพิ่มช่องทางการตลาด ขยายตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพและสินค้าที่ได้มาตรฐาน เชื่อมโยงตลาดและสร้างเครือข่ายสินค้าผักปลอดภัยและส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตผัก เพื่อถนอมอาหาร ยืดอายุการเก็บรักษา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภาคี ในการขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน การขุดลอกห้วย หนอง และการขุดสระขนาดเล็ก เนื่องจากเกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และประสบปัญหาเรื่องการตลาด เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตลาดรองรับที่แน่นอน ราคาผลผลิตแปรปรวน จึงจำเป็นต้องหาตลาดรองรับที่แน่นอน มีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เกษตรกร เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย และการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมเกษตรกรผลิตผักปลอดภัย รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประโยชน์ของผักแต่ละชนิด โดยการจัดทำแผ่นพับ แสดงสรรพคุณ คุณค่าทางโภชนาการ เพื่อให้มีการบริโภคผักที่หลากหลายมากขึ้น การจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยแก่เกษตรกร และจัดทำแหล่งเรียนรู้การผลิตผักปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีการบรรยายเนื้อหาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ มีความเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ใช้วิธีการ เล่าเรื่อง สาดิตเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ฝึกให้เกษตรกรลงมือปฏิบัติจริง และมีการติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำอยู่เสมอ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริมประเภทสื่อบุคคลจากส่วนราชการ และต้องการวิธีการส่งเสริม โดยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.3 เกษตรกร ควรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เพื่อร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเกษตรกรต้องมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการศึกษาดูงานแปลงเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย การรวมกลุ่มจะทำให้เกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองราคามากขึ้น

1.4 สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ควรมีการจัดทำให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย ตรงประเด็น และมีการแนะนำรายการที่นำเสนอเรื่องการผลิตผักปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายด้านการผลิต และการตลาด

2.2 ควรทำการศึกษา การยอมรับการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชหลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตพืชให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรต่อไป

2.3 ควรทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการผลิตพืชผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อให้การดำเนินการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ประสบผลสำเร็จ

2.4 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตผักปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตผักที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ สว่างเมฆ.(2560). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลง

ใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

-
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เรื่อง องค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น Smart officer : พี่ชนัก เห็ด. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร*
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *การผลิตพืชผักปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.*
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *ผลิตและบริโภคผักปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี*
- กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *คู่มือการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.*
- กวิตา ศรีวรรณ. (2556). *สภาพการผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักชีฝรั่งของเกษตรกรในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- โกสินทร์ แสงสว่าง. (2558). *การตัดสินใจผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- จำเริญ หมื่นวัน. (2556). *การยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- เทศบาลตำบลลำชี.(2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565). สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ*
- นารถฤดี พันธุ์ทอง.(2557). *การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กของเกษตรกรในจังหวัดสิงห์บุรี(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- นาวิทร์ ดวงแก้ว .(2558). *การผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*
- อารีรัตน์ ศิริโชติ .(2555). *การใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี*
- สุธีรา สถาปัตย์. (2555). *การยอมรับการใช้สารชีวภาพเพื่อลดและทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตพืชปลอดภัยของเกษตรกรจังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.*